

NAROD BOŽJI U NOVOM KODEKSU

Tomislav Ivančić

Promulgiranjem novog Kodeksa u Crkvi je nekako završeno razdoblje saborskih reformi važnijih pitanja crkvenog života. Kodeks, naime fiksira reforme II. vatikanskog sabora i time nekako zaustavlja ili usporuje daljnji tijek reformi, kako je tekao do sada. Kada je papa Ivan XXIII. 25. siječnja 1959. godine najavio pripremu II. vatikanskog sabora, najavio je i obnovu kodeksa kanonskog prava. Nakon 24 godine od te najave Ivana XXIII. promulgiran je novi Kodeks, dne 25. siječnja 1983. godine. Najavljeni »aggiornamento« i sve što je započeo papa Ivan XXIII. i Sabor moralo se odraziti i u kanonskom pravu. Za Ivana XXIII. kaže se da je otvorio prozore Crkve da u nju pusti svježeg zraka. Smisao tog otvaranja jest da se dostigne svijet koji je snažno pokročio u razvoju. Crkva ne spašava neki apstraktni, zamišljeni, nego konkretni svijet svakog povijesnog trenutka. Svijet se neprestano razvija i Crkva se treba razvijati sa svijetom kako bi otkupljivala baš te konkretne povijesne trenutke. S druge strane Crkva treba biti u konkretnom svjetu kako bi mogla prepoznati znakove vremena preko kojih Duh govori Crkvi. Ako se zatvori u sebe i zaostane za razvojem svijeta, Crkva postaje nesposobna čuti glas Duha Svetoga. Prema tome »aggiornamento« nije otvaranje duhu svijeta nego otvaranje Duhu Svetomu, koji govori preko znakova u povijesnom hođu čovječanstva. Duh Sveti, naime, naređuje Crkvi gdje i kako se treba utaboriti i kamo usmjeriti u nošenju spasa određenoj povijesnoj epohi. Očekivati je dakle, da je i novi Kodeks doživio svoj razvoj i posuvremenjenje, kao i mnoga područja crkvenog života.

Gornji naslov ima dva smisla. Prvi smisao je u duhu pretkoncilske teologije, u kojoj »narod Božji« znači laike nasuprot klera; drugi je smisao naslova u koncilskom shvaćanju, prema kojemu se radi o cjelini Crkve, ukoliko je Crkva najprije kršćenički narod, dakle prije podjele na službe laika i hijerarhije. Logično je da krenemo od pokoncilskog teološkog shvaćanja. Prema tome pod »narodom Božjim« ovdje prvenstveno mislimo na Crkvu kao cjelinu. Zato ćemo najprije govoriti o cjelini naroda Božjeg, a nakon toga o laičkom dijelu tog Naroda.

1. Pregled Kodeksa i posebno 2. knjige

Novi Kodeks ima sedam knjiga. One su ovako poredane: *De normis generalibus*, *De populo Dei*, *De Ecclesiae munere docendi*, *De Ecclesiae munere sanctificandi*, *De bonis Ecclesiae temporalibus*, *De sanctionibus*, *De processibus*. Druga knjiga, dakle pravno tretira Crkvu kao narod Božji. Ona stoji zapravo na čelu čitava Kodeksa i određuje njegov duh i načela.

Raspored druge knjige novog Kodeksa pod općim naslovom NAROD BOŽJI dijeli se u tri velika djela: prvi dio nosi naslov Vjernici, drugi Klerici, treći Redovnici i apostolska udruženja.

Prvi se dio, pod naslovom »Vjernici«, dijeli u pet podnaslova ili titula. Prvi titul glasi: *Obveze i prava svih vjernika*; drugi: *Obveze i prava laika*; treći *Klerici*; četvrti: *Personalne prelature* i peti titul: *Društva vjernika*.

Drugi se dio, pod naslovom *Hijerarhijsko uređenje Crkve*, dijeli u dvije sekcije. Prva je: *Vrhovna vlast u Crkvi* i druga: *Partikularne Crkve i njihovi skupovi*. Prva sekcija koja govori o rimskom biskupu (papi) ima pet poglavlja: *Rimski biskup i biskupski kolegij, Sinoda biskupa, Kardinali, Rimska kurija, Legati rimskog prvosvećenika*. Druga sekcija koja govori o partikularnim Crkvama ima tri titula: *Partikularne Crkve i autoritet, Skupovi partikularnih Crkava, Unutarnje uređenje partikularnih Crkava*.

Treći dio ove knjige o »narodu Božjem« ima dvije sekcije: Ustanove posvećenog života i Društva apostolskog života. Prva sekcija o ustanovama posvećenog života ima tri titula: ponajprije opće norme za sve ustanove posvećenog života, zatim redovničke ustanove i, treće, sekularne institute. (O drugom i trećem dijelu ove knjige nećemo govoriti; zadržati ćemo se na prvom dijelu koji nosi naslov *Vjernici*, i to o prvom, drugom i petom titulu prvoga dijela druge knjige).

Nema sumnje da Kodeks predstavlja veliku novinu u odnosu na svog prethodnika, stari Kodeks. Da bismo uvidjeli koliki je to napredak, ukratko ćemo pogledati koliki se napredak zbio na samom Saboru u pogledu govora o narodu Božjemu.

Dogmatska konstitucija o Crkvi LG (*Lumen Gentium*) imala je u pripravi tri sheme. Kroz te tri sheme raspoznaje se razvoj od piramidalne koncepcije Crkve do naroda Božjega.

Prva shema za LG bila je piramidalni izraz. Hijerarhija je naime stavljena na početak, a onda je slijedilo mistično Tijelo Kristovo. Identificirao se vanjski, društveni aspekt, s duhovnom stvarnošću. Bila je to apologetska shema koja nije dopuštala razvoja ni promjene. Na Saboru je bila odbačena kao klerikalistička, trijumfalistička i juridička.

Druga shema je htjela pomiriti napetosti starih i novih shvaćanja. U njoj je bilo snažno naglašena povijest spasenja. Crkva je sakrament, te početak i klica koja se razvija. No ta se Crkva identificirala isključivo s Rimokatoličkom Crkvom, a s druge se strane opet naglasilo da i drugdje postoje elementi posvećenja i spasa. Na taj način su nastale nepomirljive napetosti.

U trećoj shemi stavljen je narod Božji ispred govora o hijerarhijskom uređenju. Mjesto govora »O naravi vojujuće Crkve« došao je miran govor »O otajstvu Crkve«. Namjesto identificiranja Rimokatoličke Crkve s Kristovom Crkvom došao je govor da Crkva Kristova *subsistit in Ecclesia catholica* (usp. LG 8, 2). Mjesto Crkve kao »*societas perfecta*« dolazi Crkva kao *communitas* između Boga i ljudi i između vjernika međusobno.

Novi Kodeks je morao prihvatiti tu novost i taj razvoj. Zato je i u njemu na prvom mjestu govor o Crkvi kao narodu Božjemu. Ali, to

nije bez problema. S konceptom Crkve kao naroda Božjega povezani su aspekti koji su odlučujući za sliku Crkve (usp. H. Schwendenwein, *Das neue Kirchenrecht. Gesamtdarstellung*, str. 25. sl.). Ti su aspekti: izabranje, zajednica i povijesnost. Narod Božji je pozvan, *izabran* od Boga da bi bio poslan i određen za Božje ciljeve. On je *zajednica* jer »Bog je htio posvetiti i spasiti ljude ne pojedinačno, bez ikakve veze između njih, nego je htio od njih učiniti narod koji bi ga uistinu priznao i vjerom mu služio (LG 9). Konačno povijesni aspekt koji prepoznaje povijest spasenja u razvoju i povijest Crkve. To je dinamika koja se teško uklapa u statiku paragrafa. Crkva stalno treba promjene, obnove i »aggiornamenta«. Ona je nepromjenljiva bit utjelovljena u promjenljive povijesne oblike. Čitajući saborske dokumente i njihov sadržaj pretočen u kanone osjeća se određena tromost, statičnost, stonovita osakaćenost i fragmentarnost u nauci Kodeksa. Pa ipak, drukčije nije moglo ni biti. A, to znači, da i sadašnji novi Kodeks traži stalno mijenjanje i usavršavanje (usp.. *Das neue Kirchenrecht*, str. 36. sl.). U svakom slučaju novi Kodeks ima svoj temelj u teologiji i ekleziologiji II. vat. sabora. U njegovu predgovoru stoji doslovno: »Sredstvo, koje je kodeks, potpuno odgovara naravi Crkve kako je orisana od učiteljstva II. vat. sabora općenito i posebno u njegovoj ekleziologiji.« *Das neue Kirchenrecht*, str. 67).

2. Vjernici općenito

Prvih osam kanona prvog dijela druge knjige *O narodu Božjemu* posvećeni su pitanjima tko je kršćanin. Crkva je vjernički narod Božji. U nju se ulazi krštenjem. Njime se pritetjelovljujemo Isusu Kristu, ulazimo u Božji narod i vršimo Kristovo sluzenje svećeničko, proročko i kraljevsko. Imamo poziv na spas i poslanje da služimo jedni drugima i spasu čitavog svijeta. Crkva je, dakle, najprije vjernička. Ona se po tome spašava. U tome su svi u Crkvi jednaki, tj. po dostojanstvu djece Božje i po poslanju u svijet. Svi su pozvani i svi su poslani. Svi imaju iste uvjete spasa, a to su: vjera i krštenje. Imaju za to isto dostojanstvo: svi su djeca Božja, svi baštinici neba, svi su obavezni raditi na izgradnji Crkve i spasu svijeta (usp. can. 210—211).

Podložnici su Kodeksa svi kršteni i katekumeni. Samo se na njih odnosi ovaj crkveni zakonik. Između krštenih obavezuje samo one, koji su »*in plena communione cum Ecclesia*«. A to su, kaže can 250, kršteni koji su u vidljivom tijelu Crkve, povezani istom vezom vjeroispovijesti, sakramenata i crkvene uprave (LG još kaže i »zajedništva«, usp. LG 14). Kodeks, dakle, ovdje ne dopušta da bi njegove odredbe obvezivale kršćane nekatolike i ne govori o vezama koje imaju svi kršćani s narodom Božjim. A baš je to u LG naglašeno.

Novi Kodeks govori također o ograničavanju zajedništva i kod katolika. To se može dogoditi ili tako da vjernik upadne u određenu crkvenu cenzuru, interdikt ili eskomunikaciju (usp. can 915), ili na drugi način to puno zajedništvo biva ograničeno, ako netko u teškom grijehu prima euharistiju (usp. can. 916).

U kan. 206. govori se o posebnoj povezanosti katekumena s Crkvom koji pod djelovanjem Duha Svetoga traže da budu uključeni u Crkvu. Ona prema njima pokazuje posebnu brigu, za njih ima posebne obrede, daje im neke prednosti i prava.

Kanon 207. zatim razlikuje među vjernicima svete službenike (koji se nazivaju kler) i laike. Ne radi se o dvije vrste vjernika nego o dvije službe vjernika. Jedna je služba hijerarhijska i bitno se razlikuje od laičke, a druga je laička. Jedna na drugu nisu svedive. Drugim riječima, u Crkvi razlikujemo dostojanstvo i poslanje od službe. Biti vjernik to je zvanje. To je dostojanstvo, spas i milost. Svi su vjernici krstom preporođeni, svima je isti cilj i isto poslanje. Svi zato imaju ista prava i iste dužnosti (usp. kan. 208—223). Oni se međutim razlikuju po službama. Svaki vjernik ima neku službu. Ili službu laika ili službu klerika (usp. kan. 207). To znači da je bit vjernika utjelovljena u određenu formu, laičku ili kleričku. U Crkvi nema nekog drugog načina postojanja nego u određenoj formi. Kršćanin živi ili kao laik ili kao klerik. Kao što je pozvan na spas, na preporod po Duhu Svetom, tako je pozvan i na službu. On je pozvan na spas po krštenju i zato ima određena prava. Ali on je po tom istom krštenju poslan također drugima da služi i zato ima dužnosti. Njegova povezanost i odabranje jest nova bit, novi život. A taj ga novi život šalje u nove dužnosti, poslanje i djelovanje. Ili: taj spas se živi uvijek u nekoj službi. Riječ laik se dakle ne poklapa s riječju vjernik. Laik je, kao i klerik, služba. Vjernik je poziv i spas. To znači da su i jedni i drugi u Crkvi jednaki kao vjernici, dok su jedni na druge upućeni kao službenici. Ukoliko su vjernici, ne ovise jedan o drugomu nego samo o Kristu; ukoliko su službenici trebaju jedni druge (kan. 208). Laik je u službi Tijela Kristova, uduva Kristovih, a kler je u službi Glave, Krista. Krist je jedne i druge k sebi pritjelovio sakramentnom krštenja, i po Duhu Svetom obdario ih službama. On preko njih radi i djeluje. Ne rade članovi Crkve u ime Krista nego Krist radi preko njih. To znači: On je stalno prisutan i djeluje preko članova svetog reda i laika. Biti vjernik to je milost. Biti klerik ili laik to je odgovornost. Tu vrijedi riječ sv. Augustina: »Dok me straši ono što sam vama, ipak me tješi ono što sam s vama. Jer sam vama biskup, a s vama sam kršćanin. Ono je ime službe, ovo je ime milosti; ono je ime pogibli, a ovo spasenja« (LG 82, 4). Klerik se postaje sakramentom svetog reda, a laik postaje sakramentom potvrde i po *molitvi*, preko koje se očituje karizma, nova sposobnost za rad i djelovanje u svijetu.

Osim laika i klera još je jedna skupina vjernika u Crkvi koja se neka-ko razlikuje od ove dvije, a opet nastaje iz jedne i druge, to su redovništvo i apostolska društva. Redovnici nisu posebna služba nego klerici i laici zajedno udruženi na putu većeg posvećenja, vršeći evanđeoske savjete. Oni su posebno aktivni u spasenjskom poslanju Crkve. Ili bolje, oni su znak većeg povjerenja u snagu Duha Svetoga u Crkvi, oni su na taj način bolji spoj institucije i karizme. Zato su oni samo intenzivnije laičke i hijerarhijske službe (usp. 207, 2).

Pošto Kodeks u kanonima 204—207 govori općenito o vjernicima, on prelazi na govor o dužnostima i pravima vjernika. Ta temeljna prava

su nabrojena u kanonima 208—223. Kodeks najprije govori o dužnosti-
ma, zatim o pravima, iako bi, teološki gledano, normalnije bilo obrat-
no. Po krštenju smo dobili prava djece Božje, a time i sposobnost da
djelujemo kao Božja djeca. Iz te sposobnosti izlaze obveze na koje
smo pozvani. (Ovo postavljanje dužnosti ispred prava izvire iz shvaća-
nja, koje kaže da prava ističku tek iz dužnosti.)

Kanon 208. naglašava jednakost sviju vjernika u Kristu, u odnosu na
dostojanstvo i djelovanje. Kanon 209, § 1, kaže da su svi vjernici
vezani *dužnošću* čuvati zajedništvo s Crkvom. A u § 2, da trebaju
svoje dužnosti marljivo ispunjavati kako prema općoj tako i prema
mjesnoj Crkvi. Kanon 210. zahtijeva da vjernici nastoje oko svetog
života, a 211. naređuje da prema svojim silama surađuju da bi vijest o
Božjem spasu doprla do svih ljudi. Kanon 212, § 1, nalaže vjericima
da poslušno drže ono što sveti pastiri izjavljuju bilo kao učitelji, bilo
kao upravitelji Crkava.

Zatim slijede *prava* vjernika Paragraf 2. kan 212. kaže da vjernici
mogu svoje *želje* iznositi biskupima, a paragraf 3. istog kanona upo-
zorava da zbog znanja i kompetencije imaju pravo, a katkad i dužnost,
da svoje misli, o onome što se tiče Crkve, iznesu svetim pastirima. I
to ne samo biskupima nego, ako traži dobro osoba, i vjericima. 213.
kanon upućuje da vjernici imaju pravo dobivati od svetih pastira duhov-
na dobra Crkve, osobito iz Riječi Božje i sakramenata, a 214. im po-
tvrđuje da s pravom opslužuju kult Bogu prema vlastitom obredu, te
vode vlastitu duhovnost koja je u skladu s naukom Crkve. Kanon 215.
im dopušta da slobodno osnivaju društva i njima upravljaju, u svrhu
karitasa ili pobožnosti. Također imaju pravo sazivati skupove za provo-
đenje tih ciljeva. Kanon 216. daje pravo vjericima da osnivaju i
vlastite apostolske inicijative, a kanon 217. pravo na kršćanski odgoj.
Oni koji se bave svetom znanošću ili teologijom imaju slobodu da is-
tražuju i da se razborito otvaraju svim promjenama. 219. kanon daje
pravo vjericima da bez prisile izaberu svoj vlastiti životni poziv, a 220.
kaže da nitko nema pravo drugome povrijediti dobar glas i da svaka
osoba ima pravo braniti svoju intimu, 221, zatim, daje svima pravo da
legitimno brane i zahtijevaju svoja prava od kompetentnog crkvenog
foruma. Vjericima nitko ne može nametnuti druge kazne osim onih
koje su određene po kan. pravu, kaže se u § 3. kan. 221. Kanon 222.
naređuje da su svi vjernici dužni uzdržavati materijalno Crkvu, prino-
siti što je potrebno za liturgiju, za djela apostolata i karitasa i za časno
uzdržavanje službenika Crkve. Također su svi dužni provoditi socijalnu
pravdu i davati siromasima iz svojih vlastitih doprinosa. § 2. kanona 223.
ipak ograničava prava vjernika i kaže, da crkveni autoritet u svrhu
zajedničkog dobra može moderirati prava koja imaju pojedini vjernici.

Nakon ovih prava *svih vjernika* u titulu prvom, u slijedećem naslovu
nabrajaju se obveze i prava *laika*.

3. Obveze i prava laika

Laik, negativno definiran, jest onaj koji ne pripada ni kleru, ni redov-
ništvu. Pozitivno pak uzeto, laik je vjernik kojemu je svjetovnost

vlastita (usp. LG 31, 2). Laik je snagom sudjelovanja na trostrukoj Kristovoj službi, svećeničkoj, proročkoj i kraljevskoj, osposobljen da u svijetu, u kojemu živi i radi, ostvaruje kraljevstvo Božje. On ima vlastito polje djelovanja u kojemu je samostalan i kompetentan. (W. Aymans misli da je u pitanju laika uvijek prisutno, da »klerik ostaje za sve ono sposoban za što laik na temelju krštenja i potvrde biva sposoban«, usp. *Das neue Kirchenrecht*, str. 135). Neki autori s područja prava smatraju da je teško naći izvor laikove sposobnosti za posebnu službu isključivo vezanu za njega. Razlog je u tome što se zaboravlja da klerik prima svoju specifičnu službu po sakramentu reda, a laik po karizmama koje Duh dijeli svakom članu Tijela Kristova. Kao što za kleričko zvanje treba Božji poziv tako i za laičko zvanje treba poziv. Po sakramentu krštenja svi su oni vjernici, a po svetom redu, potvrđi i molitvi za karizme svi su poslani (usp. Dj 13,3). Na žalost, Kodeks ne definira kako se dolazi do specifično laikove službe. Kodeks jedva da govori o karizmama, karizmatičkom i o Duhu Svetom. Razlog za to navodi komisija koja ga je pripremila riječima, da »karizme takve ne spadaju na pravni red« (usp. J. Komonchak, *Die Stellung der Gläubigen im neuen Kirchenrecht*, u *Concilium* 8/9, 1981, str. 565). Međutim, o karizmama govore LG i AA u broju 2: »Iz primitka tih karizmi, makar i skromnijih, svakom se vjerniku rađa pravo i dužnost da se njima koristi, u Crkvi i u svijetu, na dobro ljudi i Crkve, izgradnje u slobodi Duha Svetoga, koji puše gdje hoće« (Iv 3, 8), i ujedno u zajedništvu s braćom u Kristu, a ponajviše sa svojim pastirima, koji imaju prosuditi o ispravnosti i pravoj upotrebi karizmi, no ne da gase Duha, već da sve ispituju i što je dobro zadrže (I Sol 5, 12; 19, 21) (AA 3). Nigdje se u Kodeksu ne poziva na taj tekst.

O obvezama i pravima koje imaju samo laici govore kanoni 224. do 231. Kanon 224. ustanovljuje da postoje prava i obveze koje laici imaju kao laici. Kanon 225. obvezuje laike da naviješćuju evanđelje i spas tamo gdje kler ne može stići. To znači da je njihova obveza da vremeniti red i sve situacije životne ispune i oblikuju prema evanđeoskom duhu. Oni trebaju, tako kaže § 2. kan. 225, u ispunjavanju svjetovnih dužnosti dati svjedočanstvo o Kristu. 226. kan., § 1, zatim precizira da laici prema svome pozivu imaju dužnost da u obitelji i u braku surađuju na izgradnji Božjeg naroda. Zatim imaju pravo i odgovornu dužnost da odgoje svoju djecu. Kan. 226, § 2, upozorava da su dužni dati djeci crkveni nauk. Kan. 227. kaže da laici imaju pravo u svjetovnim stvarima na slobodu. (Iza toga stoji nauk II. vat. sabora o autonomiji svjetovnih stvarnosti, usp. GS 36). Kan. 228. daje laicima pravo da preuzmu one crkvene službe koje su njima po pravu dostupne. § 2. kan. 228. dopušta laicima da mogu postati periti ili savjetnici, i u vijećima prema normi prava, i tako biti na pomoć crkvenim pastirima. 229. kan. kaže zatim da laici imaju pravo prema svojim sposobnostima steći nauk i znanje koje je potrebno za ispunjavanje njihovih zadaća u svijetu. § 2. kan. 229. daje laicima pravo da pohađaju crkvene fakultete i postignu akademske stupnjeve. § 3. istog kanona kaže da laici mogu dobiti mandat da poučavaju svete znanosti. 230. kanon dopušta laicima muškarcima, koji su za to sposobni, da budu na neki način »zaređeni« za akolitat i lektorat. § 2. istog kanona kaže da laici na neko vrijeme mogu

u liturgiji preuzeti službu lektora i tumača, pjevača i druge službe prema normama zakona. § 3. istog kanona dopušta da tamo gdje zahtijeva nužda, u nestašici svetih službenika, mogu laici, iako nisu »zaređeni« lektori i akoliti, nadomjestiti i te službe, pa mogu propovijedati, predsjedati liturgijskim molitvama, obavljati krštenje i dijeliti svetu pričest prema propisu zakona. Za sve ove službe, budući da su vremenite a ne stalne, laik ne dobiva nikakvu nagradu. Ipak. kan. 231, § 2, određuje da laici, koji se daju na određenu službu u Crkvi, bilo na neko vrijeme bilo trajno, imaju pravo na doličnu nagradu, pa i socijalno osiguranje. Što se tiče propovijedanja kan. 766. kaže da je dopušteno laicima propovijedati u crkvi ili oratoriju, ako to traži potreba, ali i u posebnim prilikama ako je to korisno, prema propisima BK. Međutim, kan. 767. ograničava to pravo laika govoreći da homiliju, jer je to dio same liturgije, smiju držati samo svećenici ili đakoni. Kan 759. kaže da se zajedno s biskupom i prezbiterima mogu pozvati i laici da budu službenici Riječi. Prema kan 1112. može se prema glasovanju BK i dopuštenju sv. Stolice delegirati laike da prisustvuju sklapanju žendibe, tamo gdje nedostaju svećenici i đakoni. Paragraf 2. toga kan. upozorava da on za to mora biti sposoban i prikladan. Kanon 129, § 2, kaže da laici mogu prema normama zakona također surađivati u vršenju *potestatis regiminis*, u upravljanju Crkvom.. Kan. 463, § 1, kaže da su na biskupijsku sinodu pozvani, osim ostalih, također laici i da su dužni sudjelovati.

Kan. od 298. do 326. rade o raznim udruženjima kršćana općenito, 327—329 laika posebno. Kan 298, § 1, kaže da u Crkvi postoje osim redovničkih i apostolskih društava također udruženja u kojima vjernici, bilo klerici, bilo laici, ili laici i klerici zajedno, mogu raditi oko boljeg i i savršenijeg života, brinuti se za kult, liturgiju, vršiti djela apostolata, evangelizacije, pobožnosti, karitasa ili, općenito, da bi vremeniti rad animirali kršćanskim duhom. Sva se ta društva zovu privatna i trebaju biti potvrđena od crkvenog autoriteta. Ona društva pak, koja ustanove crkvene vlasti, zovu se javna. U društvima koja nisu klerička laici mogu preuzeti službu moderatora — kaže kan. 317, § 3. Tu ne treba imenovati, dodaje isti paragraf, kapelana ili nekog crkvenoga asistenta, osim ako to traže statuti samoga društva. § 4. zahtijeva da ne bude moderator onaj koji je već na nekom političkom polju zadužen.

Napokon tri posljednja kanona govore o laičkim društvima. To su kanoni 327, 328. i 329. Kan 327. preporučuje laicima da stvaraju takva udruženja koja imaju duhovne ciljeve, osobito ona koja im pomažu da mogu svijet ili vremeniti red animirati evanđeoskim duhom, te da na taj način mogu preko takvih društava gajiti intimno sjedinjenje između vjere i života. Onima koji stoje na čelu takvih laičkih društava 328. kan. preporučuje da nastoje surađivati s drugim društvima na istom području, da budu na pomoć drugima. Moderatori takvih laičkih društava neka se brinu, kaže kan. 329, da sudionici udruženja budu dovoljno poučeni za apostolat laika.

4. Kritički osvrt i zaključak

Sigurno je da je novi Kodeks pokročio snažno naprijed u usporedbi s Kodeksom iz 1917. godine. On je preuzeo duh i slovo II. vat. sabora. Činjenica je da su laici u novom Kodeksu postali punopravni članovi Crkve, kako pred crkvenim sudom tako i u službama Crkve. Dok su laici do sada bili većinom oni koji negdje mogu pomoći hijerarhijskom svećenstvu ili kojima se tek dopušta da služe u Crkvi, sad su oni punopravni članovi, dapače imaju svoje službe u kojima ih ne može nitko drugi nadomjestiti. Tako je nestao onaj rascjep koji je stoljećima bio u Crkvi prisutan između laika i klera. Od Konstantinovih vremena, naime, laici su bili znak svjetovnosti, a hijerarhija znak duhovnosti, iako su u prvim stoljećima Crkve laici i kler bili jedan narod Božji; nasuprot njih stajali su pogani. Kad je Crkva postala državna religija svi su bili kršćani. Razlika koja je prije postojala između Crkve i pogana premještena je među kler i laike. Taj unutrašnji raskol završen je s II. vat. saborom i pravno je utvrđen i reguliran novim Kodeksom.

No, naša se kritika usmjerava na nedovoljno razrađenu laičku stranu naroda Božjega u Kodeksu. Veliki je nerazmjer između prostora koji je posvećen kleru i redovnicima prema prostoru posvećenu laicima. Laicima je posvećen tek jedan od pet titula prvog dijela knjige. Pogledamo li broj kanona koji su posvećeni laicima, onda to još više začuđuje. Njima su posvećeni kanoni od 224. do 231, samo *osam* kanona. Klericima je pak posvećen poseban drugi *dio* knjige »Narod Božji«. Ali osim toga drugog dijela, već ovdje u prvom dijelu oni imaju treći titul, i to su kan. 232.—293; dakle 60 kanona već u prvom dijelu knjige. Dalje: društvima vjernika posvećena su 32 kanona, a unutar ta 32 kanona udruženjima laika samo 3 kanona. Očito nerazmjer koji udara u oči i otvara put u novu klerikalizaciju Crkve, u neokonzervatizam Crkve nakon Sabora.

U naše doba Crkva se trudi da aktivira laike i da se posvijesti njihova važnost. Na Saboru je Crkva postala svjesna da je bez laika nemoguće evngelizacija svijeta pa i nje same. Laik ima specifičnu službu u svijetu, da posvećuje svijet, da u svim dijelovima svjetovnog života usađuje Kraljevstvo Božje i zato je nezamjenljiv. On i u Crkvi ima službu i kompetencije. Ali, on je posebno kompetentan u svijetu i tu klerik može biti samo amater. O tome Kodeks premalo govori, dosta poopćeno. Još uvijek su laici odviše svjetovni, a kler duhovan. Osim toga, Kodeks ne govori o specifično laičkoj duhovnosti. Zaboravlja se da i kler i laici trebaju duhovnost za svoj posao. Ako kler bez temeljite duhovnosti vrši svoju službu, onda je vrši loše. Isto tako, ako laik bez temeljite produhovljenosti vrši svoju službu, površno je vrši. Stoga je nužno brinuti se za razne oblike duhovnosti, specifično laičke, u Crkvi.

Konačno, kler ima neograničen spektar inicijativa. Svugdje je kler onaj koji nudi što hoće kako hoće. Kontrola klera nad laicima prenačlašena je u životu, a nije dovoljno izbjegnuta ni u Kodeksu. Ne vide se postojeće inicijative laika i poopćeno se govori o strukturama laičkih

inicijativa. Očekivalo bi se da Kodeks kodificira laička buđenja, pokrete, samoinicijative, da im dade još više prava i da ih regulira. S tim u vezi očekivali smo detaljnije odredbe Kodeksa, ne samo općenite.

Također se u Kodeksu malo kaže o tome kako su i laici obvezatni na pouku i školu. Dok su za kler obvezatne specifične škole, dotle se to za laike ne traži. Laik treba za svoju službu ne samo posebnu duhovnost, nego i posebnu izobrazbu, specifične škole, specifične laičke institute ili specifične laičke načine apostolata i pomoći (usp. AA 30 i 32).

Potrebno je i za laike započeti i na raznim razinama pripremiti skupove. Dok kler posjeduje skupove na internacionalnoj, nacionalnoj i regionalnoj razini, zatim konferencije, tribine, tjedne tečajeve, seminare, škole i fakultete, dotle je to za laike još uvijek oskudno. Očito, tu su potrebni još veliki poslovi i veliki planovi. Šteta međutim da o tome Kodeks baš ništa ne govori i stoga ne daje neku osobitu perspektivu. Također je prenaplašeno govorenje najprije o obvezama, a onda tek o pravu, ili pak stalno naglašavanje kako treba čuvati jedinstvo s hijerarhijom, kako treba biti poslušan i kako bez dopuštenja crkvenog autoriteta laici jedva što mogu učiniti. Još se uvijek prenaplašava strah i traženje piramidalne Crkve umjesto da se naglasi komunitarnost, ljubav i jedinstvo Božjeg naroda s hijerarhijom i u tom jedinstvu da se naglasi bitna razlika između jednih i drugih.

Jedva se što govori o »poslušnosti« klera prema laiku, o čuvanju jedinstva s njime, o osluškivanju Duha Božjega u bazi. Iako su akolitat i lektorat laičke, a ne kleričke službe, dopuštene su samo muškarcima. Još se uvijek nije dospjelo poći prema punopravnosti žene s muškarcem na laičkoj razini. Čini se da je ovdje još uvijek prenaplašen strah od žene, a to znači da Crkva još uvijek nije dovoljno otvorila prozore svijetu da bi stigla svijet, a onda išla i ispred svijeta. (Neki autori također spominju da Kodeks nije riješio pitanje svećenika koji su napustili svoje službe, ali koji su dobili od crkvene vlasti dispenzu. Nema ni pokušaja da se uključe bar u neke službe Crkve).

U svakom slučaju oni koji se nakon Sabora nisu snalazili imaju u ovom Kodeksu siguran oslonac. Onima pak koji će ostati nezadovoljni, zbog kodificiranja stanja kakvo jest, ostaje mogućnost da misle na nove mogućnosti usavršavanja istog Kodeksa. Kodeks je uostalom proces kao i vjera Crkve. Konačno, Kodeks je odraz određene prakse. Na nama je, da ga naša svakidašnja praksa najprije stigne, a onda da krene i dalje od njega.

PEUPLE DE DIEU DANS LE NOUVEAU CODE

Résumé

Suivant les paragraphes du droit canon l' auteur explore et expose la position et le traitement des laïques dans le nouveau Code. Dans sa conclusion il regrette qu' on n' aie pas consacré plus d' importance aux laïques et à leur rôle dans l' Eglise.